

פרשת דברים

ויתר הגלעד וכל הבשן ממלכת עוג נתתי לחצי שבט המנשה כל חבל הארגוב לכל הבשן ההוא יקרא ארץ רפאים (ג, יג)

הנה שנינו במסכת ביכורים (פ"א מ"י) 'רבי יוסי הגלילי אומר אין מביאין ביכורים מעבר הירדן שאינה ארץ זבת חלב ודבש'.

בירושלמי מובא טעם אחר מדוע אין מביאין ביכורים מעבר הירדן, דכתי' 'אשר נתת לי' לא שנטלתי לי מעצמי, ופריך בירושלמי מאי איכא בין שני הטעמים, ומשני דאיכא בינייהו חצי שבט מנשה, דמ"ד דהטעם הוא משום אשר נתת לי ולא שנטלתי מעצמי, א"כ אף מחלק מנשה יביאו ביכורים דהרי לא נטלו מעצמן, ומ"ד ארץ זבת חלב ודבש לא יביאו מחלק מנשה כיון דאינה ארץ זבת חלב ודבש.

ברם, טעם זה דההבדל הוא בין מי שנתנו לו לבין מי שנטל בעצמו צ"ב דמה בכך, ומדוע הבאת ביכורים תלוי בזה.

וי"ל, דהנה על הנאמר לעיל (ב, כ) 'ארץ רפאים תחשב אף היא רפאים ישבו בה לפנים' פירש"י 'ארץ רפאים תחשב, ארץ רפאים נחשבת אף היא לפי שהרפאים ישבו בה לפנים, אבל לא זו היא שנתתי לאברהם'.

ואולם, על הפסוק שלפנינו דהתורה אומרת על חצי שבט המנשה 'ההוא יקרא ארץ רפאים' פירש"י 'היא אותה שנתתי לאברהם', מבואר איפוא דחלקו של מנשה אף שגם היא נקראת ארץ רפאים, בכ"ז שונה היא מחלקם של בני גד וראובן, דחלקם לא ניתן לאברהם ואילו החלק של שבט מנשה ניתן לאברהם.

מעתה יובן היטב הטעם דהובא בירושלמי, דחצי שבט המנשה לא נטלו מעצמם, כלומר הארץ שקיבלו כבר נכללה בברית שנכרתה עם אברהם והרי היא כארץ ישראל וחייבת בביכורים, משא"כ חלקם של בני גד וראובן דלא היתה בכלל הברית לאברהם וע"כ אין מביאין ממנה ביכורים

מקור: רבי רפאל שפירא מוואלוז'ין